

ŞİKE SUÇU

Doç. Dr. Devrim GÜNGÖR*

* Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku Anabilim Dalı öğretim üyesi.

ÖZ

6222 Sayılı Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanununun 11. Maddesinde yer alan şike suçu Kanununun yürürlüğe girdiği 31.03.2011 tarihinden bu yana tartışılmaktadır. Adı geçen Kanunda 15.12.2011 tarihinde 6250 Sayılı Kanunla yapılan değişiklik sonucu şike suçunun cezasında önemli ölçüde indirime gidilmiş, böylece ceza miktarı suçla orantılı hale getirilmiştir. Öte yandan 6222 Sayılı Kanunda ceza hukukunun temel ilkeleriyle uyumlu olmayan ve yeni bir değişikliğe konu olabilecek başka hususlar göze çarpmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Şike suçu, teşvik primi, suç ve cezaların orantılılığı ilkesi, teşebbüs, hazırlık hareketleri, şike anlaşması.

THE CRIME OF CHICANE

ABSTRACT

The crime of chicane has been regulated by the article 11 of Law No. 6222 which aims to prevent violence and disorders in Sports. The Law No. 6222 has been amended by the Law No. 6250 and this amendment significantly reduced sanction of chicane. On the other hand there are some other provisions not compatible with the basic principles of criminal law and need to be changed.

Keywords: Crime of chicane, incentive pay, proportionality of crime and punishment, preparatory of acts, chicane agreement.

GİRİŞ

Şike suçu 6222 Sayılı Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanunun 11. maddesinde düzenlenmiştir. Bu suç için Kanunun 31.03.2011 tarihinde yürürlüğe giren ilk halinde öngörülen cezalar 15.12.2011 tarihinde yürürlüğe giren 6250 Sayılı Kanunla yapılan değişiklik sonucu azaltılmıştır. Böylece şike suçunun “beş yıldan oniki yıla kadar” olan cezası “bir yıldan üç yıla kadar” şeklinde değiştirilmiştir. Cezayı suçla orantılı^[1] hale getiren böyle bir değişiklik yapılması hiç şüphesiz yerindedir^[2]. Zira cezanın caydırıcılığı ağırlığından değil kaçınılmaz olmasından kaynaklanmaktadır. Şike olaylarının toplumda sansasyon yaratması, cezanın suçun ağırlığı ve ihlal ettiği menfaat dikkate alınmadan belirlenmesini gerektirmez.

Öte yandan 6222 Sayılı Kanunun şike suçunu düzenleyen 11. maddesinde göze çarpan başka sorunlar söz konusudur.

1. SUÇUN HUKUKİ KONUSU

Şike suçu, sporda şiddet ve düzensizliği önlemeyi amaçlayan Kanunda düzenlenmiştir. Bu suç topluma karşı işlenen bir suçtur^[3]. Suçun hukuki konusu spor müsabakalarının haksız rekabet olmadan yapılmasındaki toplumsal menfaattir. Toplumla karşı işlenen suçlar denince akla değişik türde suçlar gelmektedir. Şike suçunun topluma karşı suçlar içinde hangi alt kategoriye girdiği konusunda şu tespitler yapılabilir. Günümüzde spor kulüplerinin bir kısmı belirli faaliyetlerini

[1] Cezanın suçla orantılı olması ile ilgili ayrıntılı bilgi için bk. TOROSLU, Ceza Müeyyidesi, Ankara 2010, s. 87 vd.

[2] “Cezanın suçla orantılı olması aynı zamanda Anayasanın, “Temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması” başlıklı 13 üncü maddesinin de bir gereğidir. Söz konusu maddeye göre, temel hak ve özgürlükler alanında bir sınırlama yapılırken diğer koşulların yanı sıra ölçülülük ilkesine de uygun hareket edilmesi gerekmektedir. Şike suçunun ihlal ettiği menfaat dikkate alındığında ve bu suçun ağırlığı ceza kanunlarında yer alan ve aynı miktarda cezayı gerektiren diğer suçların ağırlığı ile karşılaştırıldığında, öngörülen beş yıldan oniki yıla kadar hapis cezasının orantısız olduğu sonucuna varılmıştır. Cezaların caydırıcı olması ağırlığına değil, kaçınılmaz olmasına bağlıdır. “Hafif bile olsa bir cezanın kaçınılmaz bulunması, ondan yakayı sıyrmanın olanaksız olması, cezadan kurtulma umudunu veren daha acımasız ve ağır bir başka cezanın yarattığı korkudan her zaman daha büyük bir korku, bir etki doğuracaktır. Çünkü ufak bile olsalar kötülükler/acılar kaçınılmaz olduklarında insanların ruhlarını her zaman ürpertirler.” (BECCARIA, Suç ve Cezalar Hakkında, Çev. S. Selçuk, s. 129, Ankara 2004)” 6250 sayılı Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanunda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun hakkında 8/12/2011 tarihli TBMM Adalet Komisyonu Raporu (S. Sayısı: 103), s.7.

[3] Suçun hukuki konusu ve topluma ait hukuki varlıklar konusunda bk. TOROSLU, Cürümlerin Tasnifi Bakımından Suçun Hukuki Konusu, Ankara 1970, s. 341 vd. Ayrıca bk. MANTOVANI, Diritto Penale, Parte Generale, Milano 2001, s. 192 vd.

kurdıkları bir anonim şirket üzerinden sürdürmektedir. Halka açık olan bu anonim şirketlerin ihraç edilen hisseleri borsalar veya teşkilatlanmış piyasalarda işlem görmekte ve yatırımcılar tarafından alınıp satılmaktadır. Kulübün sportif faaliyetlerdeki başarısı hisselerinin değerini doğrudan etkilemektedir. Şike suçu esasen kulübün haksız yoldan bir başarı elde ederek hisselerinin değer kazanmasına yol açmakta böylece yatırımcıların ekonomik menfaatini etkilemektedir. Ayrıca şike suçu nedeniyle yasal bahis oynayan kişiler de zarara uğrayabilmektedir.

2. SUÇUN FAİLİ

Suç herkes tarafından işlenebilir. Bu itibarla özgü suç değildir. Öte yandan suçun belirli sığata sahip kişiler tarafından işlenmesi halinde cezanın yarı oranında artırılacağı öngörölmüştür (md. 11/4-a,b). Çok failli bir suç olan şike için en az iki kişinin varlığı gereklidir. Kendisine menfaat temin edilen kişi de bu suçtan dolayı müşterek fail olarak cezalandırılır. Bu kişi spor kulübünün yöneticisi veya oyuncusu olabileceği gibi müsabakanın hakemi gibi diğerk kişiler de olabilir.

3. SUÇUN MAĞDURU

Şike suçunun mağduru topluma karşı işlenen diğerk suçlarda da olduğu gibi toplumdur. Bu itibarla, spor kulüpleri veya belirli kişiler bu suçun mağduru olarak kabul edilemezler^[4].

4. SUÇUN UNSURLARI

A. Suçun Maddi Unsuru

Belirli bir spor müsabakasının sonucunu etkilemek amacıyla bir başkasına kazanç veya sair menfaat temin edilmesi şike suçunun maddi unsurunu oluşturur. Şike suçu, anlaşma uyarınca kazanç veya sair menfaatin temin edildiği anda tamamlanır. Kanun, kazanç veya sair menfaat temini hususunda anlaşmaya varılmış olması halinde dahi, suçun tamamlanmış gibi cezalandırılacağını öngörmüştür (6222 S. Kanun md. 11/1). Kazanç veya sair menfaat temin edilmesi, suçun tamamlanması için yeterli olduğundan müsabakanın amaçlanan şekilde sonuçlanmamış olmasının suçun gerçekleşmesine bir etkisi olmaz. Kanun

[4] Toplumun mağdur olabileceği ile ilgili olarak bk. TOROSLU, Ceza Hukuku Genel Kısım, Ankara 2006, s. 96 vd. Mağdur ve mağduru belli bir kişi olmayan suçlar ile ilgili ayrıntılı bilgi için bk. MANTOVANI, s. 240.

“kazanç veya sair menfaat temin edilmesi”nden söz etmekte ancak bunun ne tür bir kazanç veya menfaat olması gerektiği konusuna açıklık getirmemektedir. Suçun yapısına uygun olarak sözü edilen bu kazanç ve menfaatin maddi bir yarar olarak anlaşılması daha uygun olur. Şike suçu için müsabakada takımlardan birinin başarısız olması veya müsabakanın berabere sonuçlanması için kazanç veya sair menfaat temin edilmesi veya bu yönde bir anlaşmaya varılmış olması gerekir. Zira Kanunda, suçun müsabakada bir takımın başarılı olmasını sağlamak amacıyla teşvik primi verilmesi veya vaat edilmesi suretiyle işlenmesi daha az cezayı gerektiren nitelikli bir hal olarak düzenlenmiştir (6222 S. Kanun md. 11/5). Suçtan söz edebilmek için şike anlaşmasının taraflarından birinin spor müsabakasının sonucunu etkileme imkânına sahip olması gerekir.

Şike anlaşmasında teklifin önce kimden geldiğinin bir önemi yoktur. Suçun oluşumu için müsabakanın sonucunu etkilemek amacıyla menfaat veya sair kazancın müsabakadan önce veya en geç müsabaka tamamlanmadan temin edilmesi veya bu yönde bir anlaşmaya varılmış olması gerekir. Önceden bir anlaşma olmaksızın müsabaka tamamlandıktan sonra sağlanan yarar şike suçuna vücut vermez.

B. Suçun Manevi Unsuru

Suçun manevi unsuru kasttır. Kast için belirli bir spor müsabakasının sonucunu etkilemek için bir başkasına gerekli olmayan bir kazanç veya sair menfaat temin etmek bilinç ve iradesine sahip olmak gerekir. Menfaat temin edilen kişinin kastı ise müsabakanın sonucunu etkilemek için kendisine gerekli olmayan bir kazanç veya menfaatin sağlandığını bilmesi ve bunu istemesidir.

C. Teşvik Primi

Kanunda şike suçunun bir müsabakada bir takımın başarılı olmasını sağlamak amacıyla teşvik primi verilmesi veya vaat edilmesi suretiyle işlenmesi cezanın yarı oranında indirilmesini sağlayan bir hal olarak düzenlenmiştir (6222 S. Kanun md. 11/5). Bu nitelikli halin uygulanabilmesi için teşvik primi verilmesi veya vaat edilmesi yeterli olduğundan müsabakanın amaçlanan şekilde sonuçlanmış olup olmamasının bir önemi yoktur.

Kanunda, şike suçunu düzenleyen madde hükümlerinin, milli takımlara veya milli sporculara başarılı olmalarını sağlamak amacıyla veya spor kulüpleri tarafından kendi takım oyuncularına veya teknik heyetine müsabakada başarılı olabilmelerini sağlamak amacıyla prim verilmesi veya vaadinde bulunulması halinde uygulanmayacağı hükme bağlanmıştır (6222 S Kanun md. 11/6).

5. İŞTİRAK

Türk Ceza Kanununun suça iştirak hükümleri şike suçu bakımından da uygulama alanı bulur. Öte yandan 6222 Sayılı Kanunun 11. maddesinin ikinci fıkrasında, şike anlaşmasının varlığını bilerek spor müsabakasının anlaşma doğrultusunda sonuçlanmasına katkıda bulunan kişilerin de birinci fıkra hükmüne göre cezalandırılacağı hükme bağlanmıştır. Bu hüküm, fiilsiz suç olmaz şeklindeki en temel ceza hukuku ilkesine aykırıdır^[5]. Zira fıkra hükmüne göre; şike anlaşmasının tarafı olmayan ve kendisine bu yönde bir menfaatte veya menfaat vaadinde bulunulmayan kimsenin, sadece müsabakanın anlaşma doğrultusunda sonuçlanması için katkıda bulunması, şike suçunu oluşturan fiilden ayrı bir fiildir. Şike suçunun gerçekleşmesine hiçbir katkısı olmayan kişinin, bu suçun faili gibi cezalandırılması kabul edilemez. Kişinin bir suçtan dolayı sorumlu tutulabilmesi için suçun kanuni tanımında yer alan fiili gerçekleştirmesi veya suçun işlenişine iştirak etmiş olması gerekir.

6. TEŞEBBÜS

Şike suçu spor müsabakasının sonucunu etkilemek amacıyla bir başkasına kazanç veya sair menfaat temin edildiği anda tamamlanmış olur. Kazanç veya sair menfaat temini hususunda anlaşmaya varılmış olması teşebbüse vücut verir. Kanun bu halde faillerin suç tamamlanmış gibi cezalandırılacağını hükme bağlamıştır.

Öte yandan Kanunda, kazanç veya sair menfaat vaat veya teklifinde bulunulması halinde, anlaşmaya varılamadığı takdirde, suçun teşebbüs aşamasında kalmış olması dolayısıyla cezaya hükmolunacağı öngörülmüştür (6222 S Kanun md. 11/3). Kanunda bu durumun teşebbüs olarak kabul edilmiş olması Türk Ceza Kanununun teşebbüsü düzenleyen hükmü ile uyumlu değildir. Zira Türk Ceza Kanununda suça teşebbüs için kastedilen suçun elverişli hareketlerle doğrudan doğruya icrasına başlanmış olması aranmaktadır (md 35/1). Bu itibarla faildeki suç işleme kastını ortaya çıkaran davranışlar teşebbüsün varlığı için yeterli değildir^[6]. Anlaşma teklifinde bulunulmasını şike suçunun bir hazırlık hareketi saymak ve anlaşma sağlanamadığı takdirde suçun icrasına başlanmadığını kabul etmek gerekir^[7].

[5] Ayrıntılı bilgi için bk. ANTOLISEI, *L'azione e L'evento Nel Reato*, Milano 1928, s. 4 vd.

[6] Aynı görüş için bk. ALACAKAPTAN, *Suçun Unsurları*, Ankara 1975, s. 78. Suçun hazırlık ve icra hareketleri ile ilgili ayrıntılı açıklamalar için bk. SOYASLAN, *Teşebbüs Suçu*, Ankara 1994, s. 61 vd.

[7] Teşebbüste cezalandırılabilirliğin başlangıcı ve sınırları konusunda bk. MANTOVANI, s. 449.

7. İÇTİMA

6250 Sayılı Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanunda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ile 6222 S. Kanununun 11. Maddesine “bu maddede tanımlanan suçların bir suç işleme kararının icrası kapsamında değişik zamanlarda birden fazla işlenmesi halinde, bunlardan en ağır cezayı gerektiren fiilden dolayı verilecek ceza dörtte birinden dörtte üçüne kadar artırılarak tek cezaya hükmolünür” şeklinde bir hüküm eklenmiştir. Bu hüküm kanaatimizce Türk Ceza Kanununun 43. maddesinde yer alan “zincirleme suç”u düzenleyen hükmün bir tekrarı niteliğindedir. Kanunda bu şekilde bir hüküm yer almasa bile TCK md. 43’ün uygulanması suretiyle aynı sonucuna varılması mümkündür.

8. YAPTIRIM

Şike suçunun cezası, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezasıdır (6222 S. Kanun 11/1). Suçun; a) Kamu görevinin sağladığı güven veya nüfuzun kötüye kullanılması suretiyle,

b) Federasyon veya spor kulüpleri ile spor alanında faaliyet gösteren tüzel kişilerin, genel kurul üyeleri ile yönetim kurulu başkan veya üyeleri, teknik veya idari yöneticiler ile kulüplerin ve sporcuların menajerleri veya temsilciliğini yapan kişiler tarafından c) Suç işlemek amacıyla kurulmuş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde, ç) Bahis oyunlarının sonuçlarını etkilemek amacıyla, işlenmesi halinde verilecek ceza yarı oranında artırılır.

Suçun spor kulüplerinin veya sair bir tüzel kişinin yararına işlenmesi halinde, ayrıca bunlara, şike veya teşvik primi miktarı kadar idari para cezası verilir. Ancak, verilecek idari para cezasının miktarı yüzbin Türk lirasından az olamaz (6222 S Kanun 11/7).

6250 Sayılı Kanun ile 6222 S. Kanuna eklenen hükme göre, 11. maddede yer alan suçlar, hükmün açıklanmasının geri bırakılması kapsamı dışında bırakılmakta ve bu suçlar için verilen hapis cezası seçenek yaptırımlara çevrilememekte ve ertelenememektedir. Cezanın işlevlerinden biri olan failin “islah” edilmesini sağlamayı amaçlayan bu kurumların, şike suçundan dolayı cezalandırılanlar bakımından uygulanmaması en başta Anayasanın eşitlik ilkesine aykırılık oluşturur.

KAYNAKÇA

- ALACAKAPTAN, Uğur, Suçun Unsurları, Ankara 1975.
- ANTOLISEI, Francesco, L'azione ve L'evento Nel Reato, Milano 1928.
- MANTOVANI, Ferrando, Diritto Penale, Parte Generale, Milano 2001.
- SOYASLAN, Doğan, Teşebbüs Suçu, Ankara 1994.
- TOROSLU, Nevzat, Ceza Hukuku Genel Kısım, Ankara 2006.
- TOROSLU, Nevzat, Cürümlerin Tasnifi Bakımından Suçun Hukuki Konusu, Ankara 1970.
- TOROSLU, Haluk, Ceza Müeyyidesi, Ankara 2010.